

De staat van Afghanistan

S.H.D. Iwema
0856649
s.h.d.iwema@umail.leidenuniv.nl
BA-scriptie
CA/OS
Universiteit Leiden
Juni 2012
Dhr. De Rooij, M.A.

Inhoudsopgave.

Hoofdvraag:

- Welke omstandigheden en structuren spelen een rol bij het opbouwen van een functionerende regering met een democratisch stelsel in Afghanistan en welke rol speelt de beeldvorming over de Taliban in dit proces?

Inleiding.	4
Het functioneren van een democratische staat.	7
- Wat zijn de kenmerken van een staat?	7
- Welke ideologie hanteerden de Verenigde Staten wat betreft de interventie in Afghanistan?	10
De ontwikkeling van de Taliban.	14
- De opkomst van de Taliban.	15
- Mullah Omar, ' <i>Amir al-Momineen</i> '.	19
- Het beleid van de Taliban.	20
- Bamiyan: Daad van Islamitisch iconoclasme of rationele beslissing?.	25
Het functioneren van de Afghaanse democratie.	28
- Welke ontwikkelingen hebben invloed gehad op de opbouw van het democratisch systeem en een stabiele staat in Afghanistan?	28
- Is het huidige Afghanistan een 'failed state'?	33
Conclusie.	36
Literatuurlijst.	39

Bron: <http://geonewsupdate.com/fafghanistan-map-2>

Inleiding.

Op elf september 2001 vlogen drie vliegtuigen in op het Pentagon in Washington en de Twin Towers van het World Trade Centre in New York. Een vierde gekaapt vliegtuig stortte neer in een weiland in Pennsylvania nadat de passagiers probeerden om de kapers te overmeesteren. Het terreurnetwerk Al Qaeda was verantwoordelijk voor de aanslagen. Het opereerde vanuit Afghanistan, een land in Centraal-Azië dat al decennia lang in een staat van burgeroorlog verkeerde. De impact van de aanslagen, waarbij duizenden doden vielen, was enorm.

Afghanistan was sinds het einde van de Koude Oorlog een achterhoek van de wereldpolitiek. De Taliban had sinds een paar jaar het overgrote deel van het land onder controle en bestuurde dat gebied aan de hand van een Islamitische agenda. Het doel van de Taliban was om een einde te maken aan de burgeroorlog en vervolgens een Islamitisch Utopia te realiseren in Afghanistan. Direct na de aanslagen van elf september verklaarden de Verenigde Staten dat de uitvoerders ervan gestraft zouden worden en dat er geen onderscheid gemaakt zou worden tussen de terroristen en diegenen die de terroristen onderdak verleenden. De militaire interventie begon met luchtbombardementen op trainingskampen van Al Qaeda en militaire posities van de Taliban. In het noorden van het land streed de Noordelijke Alliantie, een anti-Taliban bondgenootschap van krijgsheren. De luchtbombardementen en de aanwezigheid van speciale eenheden van de Amerikaanse strijdkrachten maakten het mogelijk dat de Noordelijke Alliantie een grondoffensief inzette en de Taliban verdreef.

Tien jaar later heeft Afghanistan in naam een democratisch politiek stelsel. De militaire interventie om het regime van de Taliban en de aanwezige terreurnetwerken te verdrijven, is veranderd in een buitenlandse bezetting die als doel heeft om van Afghanistan een democratische staat te maken en om stabiliteit en veiligheid in het land te creëren. De Taliban werd na de militaire interventie verdreven naar Pakistan. Sindsdien wordt Pakistaans grondgebied gebruikt door de Taliban als uitvalsbasis om delen van Afghanistan onder controle te krijgen en de buitenlandse troepenmacht te verhinderen in hun taak om het Afghaanse democratische regime van Hamid Karzai te ondersteunen en te versterken. Het doel van de buitenlandse inmenging is dat Afghanistan na de geplande terugtrekking van buitenlandse troepen in 2014 een democratisch bestuur heeft met een staat die sterk genoeg is om de democratie te handhaven en ervoor zorgt dat Afghanistan niet meer zal dienen als uitvalsbasis voor terroristische netwerken. Niet alleen de Verenigde Staten zijn hierbij betrokken. Nederland had jarenlang een militaire aanwezigheid in Uruzgan, een provincie in Afghanistan. Het was de taak van de Nederlandse militairen om het gebied te pacificeren en te stabiliseren, zodat de lokale Afghaanse overheid de taken kon uitvoeren die nodig zijn om een gebied te besturen. Het opleiden en ondersteunen van de Afghaanse veiligheidsdiensten behoorden ook tot de taak van de Nederlandse troepen.

Deze scriptie zal gaan over de problematiek rond het vestigen van een democratisch stelsel in Afghanistan. De historische context speelt hierin een belangrijke rol. De theorieën van Michel Foucault en James Scott beschrijven processen van het ontstaan en het scheppen van een nieuwe sociale en politieke orde. Gebruikmakend van theorieën van Foucault en Scott zal gekeken worden naar wat een staat inhoudt, wat de functies van een staat zijn en welke factoren van invloed zijn op het besturen van een land. Het zal hierbij niet enkel gaan over het huidige bestuur van Afghanistan. De militaire interventie werd deels gerechtvaardigd door de opvatting dat Afghanistan onder het bewind van de Taliban voldeed aan de definitie van een 'failed state' en dat een 'failed state' een gevaar was voor de veiligheid van de Verenigde Staten. Deze definitie zal worden uitgewerkt aan de hand van het werk van Noam Chomsky evenals anderen die zich hebben verdiept in wat een 'failed state' inhoudt, welke gevolgen er zijn voor de bevolking van een 'failed state' evenals wat de gevolgen zijn voor de internationale gemeenschap als een land voldoet aan de definities van een 'failed state'.

Het regime van de Taliban zal aan de hand van bronnen worden vergeleken met de definities van een 'failed state'. Ook zal het bestuur van de Taliban worden afgezet tegen het werk van Foucault en Scott om te analyseren in welke mate er sprake was van een staat en effectief bestuur onder het bewind van de Taliban. Dit wordt afgezet tegen de beeldvorming die er onder betrokken politici, schrijvers, politicologen, journalisten, sociologen, antropologen en experts op het gebied van Afghanistan heerst ten opzichte van het Taliban-regime. De casus over de opkomst van de Taliban en de vernietiging van de Boeddha-beelden in Bamiyan laten zien wat voor een beeldvorming bestond over de Taliban. Ook laten de casus zien hoe de Taliban het land bestuurde en het plaatst het beleid van de Taliban in de context van sociale en politieke ontwikkelingen.

Hierna zal gekeken worden naar de militaire interventie in Afghanistan en zal de huidige staat van Afghanistan worden afgezet tegen de definities van een 'failed state'. Ook wordt de staat en het bestuur in het hedendaagse Afghanistan geanalyseerd aan de hand van de theorieën van Foucault en Scott om te kijken in welke mate er nu sprake is van een effectief bestuurlijk systeem in het land. Hierbij is het belangrijk om in kaart te brengen op welke wijze de buitenlandse interventie heeft bijgedragen aan de opbouw van een nieuw politiek systeem en een nieuw staatsstelsel.

Een leidraad in deze scriptie is wat voor een effect de staat en het soort bestuur heeft op de bevolking. Het gaat hierbij om welk effect het bestuur van de Taliban had op het leven van de lokale bevolking en op de samenleving van het land. Dit zal ook gedaan worden met de buitenlandse interventie en de invoering van het huidige politieke stelsel. Het gaat hierbij om wat voor samenleving er was in Afghanistan onder het bewind van de Taliban en wat voor een samenleving Afghanistan heeft sinds de invoering van het nieuwe politieke systeem. Antropologisch en sociologisch gezien is de ontwikkeling in Afghanistan van belang om te kunnen analyseren

welke problemen er zijn bij het invoeren van een nieuwe sociale en politieke orde en welke structuren en omstandigheden daarbij een rol spelen. Door het gebruik van de gekozen bronnen kan worden gekeken hoe de realiteit aansluit bij de idealen in het geval van het bewind van de Taliban, evenals het huidige politieke stelsel. Al deze analyses moeten geplaatst worden in de historische context van het land. Ook moet alles worden afgezet tegen de specifieke omstandigheden in Afghanistan. De etnische en religieuze opbouw van het land spelen hierin een rol. Verder zijn de ontwikkelingen in de internationale politieke situatie en op welke manier andere landen invloed hebben uitgeoefend op de situatie in Afghanistan van belang. Bij het analyseren van de huidige problematiek moet het geheel van omstandigheden, structuren en ontwikkelingen in acht genomen worden. Zowel grote structuren als specifieke gebeurtenissen zijn van invloed geweest op de situatie. Ook de denkbeelden die gevormd zijn over bepaalde ontwikkelingen en gebeurtenissen hebben een rol gespeeld in de daaropvolgende ontwikkeling.

De kern van de scriptie is hoe de opvattingen over het bestuur van de Taliban van invloed zijn geweest op de huidige situatie in Afghanistan. De Taliban werd vaak beschreven als een barbaarse groepering, die geen bestuur of staatsstelsel kende behalve een extremistische visie op wat een Islamitisch Utopia inhoudt. De militaire interventie in Afghanistan verwijderde een politiek systeem dat werd vervangen door de huidige democratische staatsvorm. Het veranderde de samenleving van een samenleving die werd bestuurd door een theocratisch ingestelde Islamitische groepering in een samenleving die, op papier, zelf de politici aanstelde door middel van verkiezingen. De samenleving die werd geregeerd aan de hand van een religieuze ideologie werd vervangen door een samenleving waarbij democratische idealen de basis vormden voor de legitimiteit van de staat ten opzichte van de bevolking. De beeldvorming over het bestuur van de Taliban heeft bijgedragen aan de beeldvorming over hoe het nieuwe politieke systeem ingesteld zou moeten worden. Hierbij is het ook van belang om te kijken naar welke invloed het afschaffen van een bestuurlijk systeem en de daaropvolgende vervanging ervan met een ander politiek systeem van invloed is geweest op de samenleving in Afghanistan.

Het functioneren van een democratische staat.

Wat zijn de kenmerken van een staat?

Om te onderzoeken in welke mate Afghanistan een functionerende staat heeft met een functionerende democratie moet eerst gekeken worden naar de conceptuele basis van een staat. Deze conceptuele basis met bijbehorende kenmerken en theorieën kan vervolgens gekoppeld worden aan de situatie in Afghanistan. Door de situatie in Afghanistan te vergelijken met het conceptuele model kan bepaald worden in welke mate en op welke gebieden in Afghanistan wel of geen sprake is van een functionerend staatsysteem.

De socioloog Michel Foucault heeft beschreven wat de historische processen zijn geweest die hebben geleid tot de hedendaagse staatsvormen en wat de functies van een staat zijn. Volgens Foucault was de zestiende eeuw een kruispunt van twee processen. De afbraak van het feodale stelsel leidde tot grote administratieve koloniale staten en een gelijktijdige beweging van centralisatie van de staat en religieuze dissidentie (1991: 132). De religieuze dissidentie, de reformatie en contrareformatie, leidde tot de vraag hoe men spiritueel geleid moest worden. Dit gehele proces van de afbraak van het feodale stelsel en de ontwikkeling die het bestuur doormaakte samen met de religieuze dissidentie leidde tot het vraagstuk over hoe het volk geleid moest worden, door welke mensen het volk geleid moest worden en door middel van welke methodes. Het gaat hierbij om de ontwikkeling van de staat en welke autoriteit en legitimiteit de staat heeft ten opzichte van de bevolking.

Volgens Foucault is regeren de manier waarop 'dingen' gebruikt worden door een regering om een bepaald doel na te streven. Deze 'dingen' die de regering aangaan, zijn mannen met hun relatie tot hun bezit, hun bestaansverwerving, het territorium met de specifieke onderdelen van dat territorium zoals het klimaat, irrigatie, de gewoontes en tradities evenals gebeurtenissen in het territorium als hongersnoden en epidemieën (1991: 136). Deze zaken hebben allen betrekking op de manier waarop er geregeerd wordt en welk doel de regeerders hebben. De doelen van een regering worden niet bereikt, zoals in eerdere staatsvormen, door het instellen van bepaalde wetten, maar door de tactieken van de regering die gebruikt worden om deze doelen te bereiken. De effectiviteit van deze tactieken hangt af van de hoeveelheid informatie en kennis de regering heeft over de bevolking en de samenleving. De economie gaat ook een andere rol spelen. Bij de vroegere staatsvormen was economie gericht op het niveau van de familie, waarna de economie zich ontwikkelde tot een veld van interventie voor de regering (1991: 140). Het doel van de regering verandert van het regeren zelf van bovenaf naar wat Foucault noemt het welzijn van de populatie. Het doel van de staat is zoveel mogelijk welvaart voor de burgers realiseren, de burgers de kansen geven om in hun bestaan te voorzien en bevolkingsgroei mogelijk te maken (1991: 137). De opkomst van het populatie concept in plaats van het familiemodel was mogelijk door een vergroting van de

landbouwproductie en de vergroting van de bevolking. Deze ontwikkelingen zorgden ervoor dat financiën op elk niveau van de samenleving een rol gingen spelen en een nationale economie ontstond (1991: 142).

Dit proces had de ontwikkeling van verscheidene specifieke staatsinstituties als gevolg. Deze staatsinstituties zorgden voor de kennis over de bevolking die nodig was om te kunnen regeren door middel van de economie als veld voor interventie door de overheid. De informatie over de bevolking is nodig om te zorgen voor het welzijn van de burgers en om bij te dragen aan de ontwikkeling van de samenleving. De ontwikkeling van de regering als onderdeel van het staatsapparaat is volgens Foucault te omschrijven als de overgang van een feodaal type territoriaal regime met een maatschappij van wetten naar een administratieve staat met een samenleving van regulatie en discipline en vervolgens naar een regeringsstaat die niet gedefinieerd wordt door het territorium, maar door de bevolking. In de regeringsstaat wordt volgens Foucault de samenleving beheerst door het veiligheidsapparaat en is de economie het middel waarmee de regering macht uitoefent (1991: 143). Een uitkomst van dit proces is dat het gezag van de staat als legitiem wordt beschouwd door de bevolking. In de oudere staatsvormen was de verbinding tussen de vorst en de bevolking zwak omdat macht en territorium doelen van de vorst waren. Doordat in de moderne staatsvorm het doel van de regering het welzijn en de welvaart van de bevolking is, ontstaat een sterke verbinding tussen gezag en volk.

Deze beschrijving van Foucault heeft betrekking op de ontwikkeling van het bestuur in Europa. Het is geen universele theorie over hoe bestuur zich ontwikkelt. Het laat wel zien wat volgens Foucault de taken van een regering zijn, op welke manier deze taken uitgevoerd werden en welk effect ze hebben gehad op de algemene ontwikkeling van het bestuur in het Westen. Door deze taken en ontwikkelingen af te zetten tegen de situatie in Afghanistan kan vergeleken worden in welke mate in Afghanistan een regering kan worden waargenomen met een ontwikkeld administratief apparaat en veiligheidsapparaat die bijdragen aan een stabiele staat waarin het welzijn van de bevolking voorop staat.

Hoe een regering de bevolking probeert te reguleren en probeert om tot een bepaalde sociale orde te komen, wordt verder uitgewerkt door politicoloog en antropoloog James Scott. Scott stelt dat het maken van simplificaties een essentieel onderdeel is van staatkunde. Scott overlapt met Foucault wat betreft de taak van de regering om te zorgen voor de welvaart en het welzijn van de bevolking en dat informatie over de bevolking en de samenleving daarin een sleutel is. Beschreven wordt dat in de premoderne staatsvormen de staat weinig kennis had over burgers en de samenleving. Sociale simplificaties zorgden ervoor dat de samenleving in kaart gebracht kon worden en dat staatsfuncties beter uitvoerbaar werden. De regering creëerde een standaard en centraliseerde. Hierdoor werden staatsfuncties eenvoudiger zoals het innen van belastingen, het instellen van een dienstplicht en het voorkomen van rebellie. Specifieke interventies door de overheid zoals armoedebestrijding en ziektebestrijding werden in het kader van het welzijn en de welvaart van de bevolking mogelijk (Scott 1998: 3).

Scott beschrijft verder het effect van een afwezigheid van een sterke 'civil society'. Gebeurtenissen en ontwikkelingen als oorlog, rebellie of economische crisis verzwakken de 'civil society' waardoor deze geen tegenstand kan bieden aan het autoritaire gebruik van macht (1998: 5). Volgens Scott falen deze omvangrijke projecten om een nieuwe sociale orde te scheppen vrijwel altijd door een gebrek aan kennis en informatie, vooral wanneer kennis over lokale omstandigheden niet wordt opgenomen in de grote schematische planning van de centrale overheid (1998: 6). Deze kennis wordt door Foucault als essentieel genoemd om overheidsapparaten te ontwikkelen en om te kunnen regeren op een wijze waarin de welvaart en het welzijn van de bevolking centraal staat.

De voorgaande beschrijvingen gaan over de ontwikkelingen van een staat en de taken die een staat uitvoert. De volgende theorieën gaan over de elementen die een instabiele en ineffectieve staat bevat. De terroristische aanslagen van elf september in de Verenigde Staten hebben de discussie over 'failed states' doen oplaaien. Organisaties als de Wereldbank en het IMF publiceren ranglijsten van 'failed states' op basis van bepaalde criteria. Volgens politicoloog Mohammed Nuruzzaman moet de staat een bindende autoriteit over de burgers hebben, een functionerend administratief apparaat om volledige controle te hebben over de burgers en het territorium, het monopolie op het legitiem gebruik van geweld in het territorium en internationale erkenning van de staat (Nuruzzaman 2009: 274). Een 'failed state' wordt door politicoloog Robert Rotberg omschreven als een staat waarin de staat geen macht en autoriteit kan uitoefenen in het territorium, staatshoofden de bureaucratie misbruiken voor hun eigen agenda, uitsluiting van etnische of religieuze groepen, de staat niet beschikt over het monopolie op het gebruik van legitiem geweld en de staat niet de basisfuncties van een staat kan uitvoeren (Rotberg 2002a: 128). De effecten van een 'failed state' kunnen onder andere zijn: voortdurende burgeroorlogen, destabilisering van de buurlanden van een 'failed state', een stijging van drugshandel en de productie van drugs, het land kan een broedplaats worden voor internationaal terrorisme, stijging van crimineel en politiek geweld, religieuze en etnische spanningen, geen mogelijkheid om belastingen te innen, afnemend gebruik van de nationale munteenheid en verlies van controle over de grenzen van het territorium (2002a: 132, 2009: 273). Er is echter ook kritiek op de term 'failed states'. Volgens Nuruzzaman wordt daarbij geen rekening gehouden met de vraag welke wereldwijde politieke en economische ontwikkelingen invloed hebben gehad op de situatie in het land, dat 'failed states' teveel als geïsoleerde entiteit worden behandeld terwijl geen rekening wordt gehouden met invloeden van buitenaf (2009: 276). Noam Chomsky beschrijft de term 'failed states' als problematisch, maar hij erkent wel dat staten te analyseren zijn met de kenmerken die volgens hem bij 'failed states' horen. Hij beschrijft 'failed states' als staten waar er sprake is van onkunde of onwil wat betreft het beschermen van de bevolking tegen geweld, zich niet houden aan internationale wetten of verdragen en, indien op papier een democratie, de aanwezige democratische instituties zwak zijn en geen inhoud hebben (Chomsky

2006a: 2). Bij het omschrijven van de situatie in Afghanistan zal de definitie van een 'failed state' gebruikt worden zoals beschreven door Chomsky, Nuruzzaman en Rotberg om te analyseren in welke mate sprake is van een functionerende staat in Afghanistan.

Welke ideologie hanteerden de Verenigde Staten wat betreft de interventie in Afghanistan?

*“(...) the advance of liberty and hope as an alternative to the enemy's ideology of repression of fear”.*¹

George W. Bush

De terroristische aanslagen van elf september 2001 leidden tot een invasie van Afghanistan door de Verenigde Staten en diens bondgenoten. De ideologische achtergrond van de interventie heeft betrekking op de manier waarop de Verenigde Staten hebben ingegrepen in Afghanistan evenals betrekking op het model dat werd gehanteerd om Afghanistan te besturen en te ontwikkelen nadat de Taliban militair verslagen was. De terreurgroep Al Qaeda had Afghanistan als uitvalsbasis gebruikt om Westerse doelen aan te vallen. De aanslagen op de VS toonden aan dat 'failed states' een gevaar vormden voor de veiligheid en stabiliteit van de wereld. Door de verbinding te leggen tussen het concept van 'failed states' en de structurele bedreiging die er van deze landen uitging, werd de bezetting van Afghanistan en het opbouwen van een stabiele staat in het land de strategie om Al Qaeda uit te schakelen (2009: 273).

De Bush-doctrine was het beleid van de Verenigde Staten die de dreiging van deze 'failed states' tegen moest gaan. De Bush-doctrine hield in dat de Verenigde Staten gebruik zouden maken van “anticiperende zelfverdediging”. Chomsky beschrijft in zijn boeken *Failed States* en *Interventions* dat de Verenigde Staten militair konden ingrijpen in landen die door hun gebrek aan capaciteit in termen van een 'failed state', zoals de aanwezigheid van terroristische netwerken, een bedreiging vormden voor de nationale veiligheid van de Verenigde Staten (2007a: 36, 2006a: 82). Deze 'failed states' vormden een gevaarlijk machtsvacuüm dat de Verenigde Staten door middel van militaire interventie en de daaropvolgende bezetting zouden opvullen (2006a: 90). Door gebruik te maken van de Bush-doctrine werd militaire interventie om een bepaalde dreiging tegen te gaan ideologisch verantwoord. Dit zegt echter niets over het plan van aanpak nadat het betreffende territorium door middel van militaire overmacht ingenomen werd.

Niet enkel wetenschappers en onderzoekers geven een inzicht voor de handelingen van de Verenigde Staten na

¹ Vertaling: “(...) verspreiding van vrijheid en hoop zal als alternatief dienen voor de op repressie en angst gebaseerde ideologie van de vijand”.

de aanslagen van elf september. De autobiografieën van de betrokken politieke leiders geven een aanvullend perspectief op de ontwikkelingen en beschrijven de motivaties die de ideologische basis vormden voor het militaire ingrijpen in Afghanistan. George Bush beschrijft de congressionele autoriteit die hij kreeg om de dreiging van terreuraanslagen tegen te gaan. De president van de Verenigde Staten mocht alle noodzakelijke middelen inzetten tegen naties, organisaties en individuen die betrokken waren bij het plannen of het uitvoeren van terroristische aanslagen van elf september. Hierbij werd ook inbegrepen het optreden tegen landen die fungeerden als uitvalsbasis voor de terroristische groeperingen. Doel was het voorkomen van toekomstige aanvallen op de Verenigde Staten (Bush 2010a: 154). Volgens de president was de strategie erop gericht om samen met Afghaanse anti-Taliban groeperingen het land te veroveren. De invasie, 'Operation Enduring Freedom', had als doel het verdrijven van het regime van de Taliban en het uitschakelen van de infrastructuur van Al Qaeda. Na de invasie zou het land gestabiliseerd worden door Amerikaanse troepen met steun van diens bondgenoten om samen met het Afghaanse volk te bouwen aan een vrije staat en een democratisch systeem (2010a: 194). In zijn biografie maakt Bush de koppeling tussen de opbouw van de staat in Afghanistan en de democratie die daarbij zou moeten horen. "Het verspreiden van vrijheid en hoop zal als alternatief dienen voor de op repressie en angst gebaseerde ideologie van de vijand" (2010a: 397). Afghanistan zou bevrijd worden van het onderdrukkende regime van de Taliban. Het nieuwe Afghanistan zou dan niet meer als uitvalsbasis dienen voor internationale terreurnetwerken. De invoer van een democratisch systeem zou eraan moeten bijdragen dat het land een stabiele staat zou worden met een legitieme regering die geen bedreiging meer vormde voor de Verenigde Staten.

President van Pakistan Pervez Musharraf, die tevens de opperbevelhebber was van de Pakistaanse strijdkrachten, beschrijft de houding van de Verenigde Staten ten opzichte van Pakistan. De regering van de VS liet aan Musharraf weten dat, indien Pakistan de militaire interventie tegen de Taliban niet steunde, Pakistan als vijand behandeld zou worden. Dit scenario zou catastrofale gevolgen hebben. Musharraf reageerde hierop door te zeggen dat Pakistan aan de zijde van de Verenigde Staten stond in de strijd tegen het terrorisme (Musharraf 2006b: 201). Musharraf gaat verder door te benadrukken dat Pakistan de militaire interventie van de Verenigde Staten steunt om de belangen van Pakistan te verdedigen en dat de dreiging van terrorisme niet enkel betrekking heeft op de Verenigde Staten, maar op alle landen die zich afkeren van het religieuze fundamentalisme (2006b: 271). In zijn beschrijving benadrukt Musharraf dat de ideologische achtergrond van de militaire interventie ligt in de strijd tegen het terroristische netwerk Al Qaeda. De militaire bezetting van Afghanistan en het opbouwen van een nieuw staatsstelsel in het land moest als doel hebben dat de terroristische groeperingen het land niet meer als uitvalsbasis zouden kunnen gebruiken en dat dit in het belang was van alle landen onder de dreiging van terrorisme, waaronder Pakistan. De premier van Groot-Brittannië Tony Blair onderstreept het gevaar van het internationale terrorisme. Hij benadrukt dat de gebeurtenissen van elf september niet gericht waren tegen de

Verenigde Staten, maar dat het een aanval was op alle landen die dezelfde normen en waarden hanteerden als de VS (Blair 2010b: 345). Vanuit dit perspectief is de ideologie achter de militaire interventie in Afghanistan niet alleen gebaseerd op de dreiging van het terrorisme voor de burgers van de landen die het doelwit waren, maar ook gebaseerd op het verdedigen van bepaalde waarden die landen als Groot-Brittannië en de Verenigde Staten zien als essentieel voor het behoud van hun bestaan.

Ongedateerde foto van strijders van de Taliban op een tank.

Bron: <http://vkb.isvg.org/Wiki/Groups/Taliban>

De ontwikkeling van de Taliban.

Om de opkomst van de Taliban en het huidige conflict in Afghanistan te analyseren, moet de historische context van het land en de regio geschetst worden. Afghanistan ontstond halverwege de achttiende eeuw nadat Ahmad Shah Durrani tijdens een bijeenkomst van Pashtun-stamhoofden, een *Loya Jirga*, werd gekozen als hun vorst. Deze vorst verenigde alle Pashtun-stammen onder een enkel bewind (Margolis 1999: 26). Hoofdstad was de zuidelijke stad Kandahar, maar in 1772 werd Kabul de hoofdstad om de veroverde gebieden in het noorden en het Westen van Afghanistan beter te besturen (Rashid 2001: 30). Journalist Ahmed Rashid beschrijft dat dit Afghanistan een Pashtun-staat was, maar dat onderling tussen de verschillende Pashtun-stammen veel strijd en wantrouwen was. Afghanistan lag ingeklemd tussen het Britse imperiale India en het tsaristische Rusland. De Britten hebben meerdere malen vanuit India geprobeerd Afghanistan te veroveren. Nadat een militaire oplossing niet leek te werken, gingen de Britten over op een ander plan. Afghanistan zou een bufferstaat worden tussen India en Rusland waarbij de Afghaanse heersers steun kregen van de Britten. Antropologe Tessa Terpstra beschrijft hoe de Pashtun-stammen in het grensgebied tussen Afghanistan en Pakistan, ondanks dat het centrale gezag in Afghanistan vanaf 1761 in handen was van de Pashtun, zich nooit onderwierpen aan het centrale gezag (Terpstra 2002b: 22). Deze situatie bleef bestaan tot 1973, het jaar waarin Zahir Shah, de laatste vorst van de Durrani Pashtun-stam, werd afgezet. Hierna regeerde Sardar Mohammed Daud met behulp van materiële steun van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten. In deze tijd is er niets gedaan om staatsinstituties te ontwikkelen of om de rurale gebieden onder het centrale gezag te laten vallen (Rashid 2002c: 33). In 1978 werd Daud afgezet door middel van een communistische coup. De nieuwe leider was Mohamed Taraki, maar deze werd binnen een jaar vermoord door Hafizullah Amin, die hem vervolgens opvolgde. In 1979 besloot de Sovjet-Unie, uit angst voor een mogelijke toenadering tussen Hafizullah Amin en de Verenigde Staten, om Afghanistan binnen te vallen. Amin werd door de Sovjet-Unie vervangen door Babrak Karmal, een communist die niet zou afwijken van de lijn van Moskou. Wat volgde was een tienjarige burgeroorlog tussen enerzijds het Afghaanse communistische regime en troepen van de Sovjet-Unie en anderzijds verscheidene groeperingen met verschillende etnische en religieuze achtergronden.

De opkomst van de Taliban en de huidige situatie in Afghanistan zijn direct terug te voeren op wat heeft plaatsgevonden tijdens de burgeroorlog. Journalist Steve Coll beschrijft hoe de steun voor de Afghaanse rebellen tot stand kwam. Saoedi-Arabië zou angst hebben voor het expansionistische gedrag van de Sovjet-Unie. De Verenigde Staten waren ook bang dat de Sovjet-Unie het niet bij Afghanistan zou laten en dergelijke acties in het Midden-Oosten zouden uitvoeren. Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten kwamen overeen dat de Saoedi's een gelijke hoeveelheid financiële en materiële steun zouden geven aan de Afghaanse rebellen als de Amerikanen (Coll 2004: 81). Deze steun werd via de geheime dienst van Pakistan, de ISI, aan de Afghaanse rebellen

geleverd. Hierdoor had de ISI de mogelijkheid om bepaalde facties meer financiën en materieel te leveren dan anderen. De ISI leverde het meeste aan de Hizb-Ul-Islami-Hekmatyar, een Islamitische Pashtun-groepering die onder leiding stond van Gulbuddin Hekmatyar (2004: 67). De Islamitische beweging presenteerde zichzelf echter wel als een Pashtun-beweging en niet als een Islamitische beweging waarin etnische achtergrond geen factor was. De Tajikse beweging onder leiding van Ahmad Shah Massoud, de Oezbeekse beweging onder leiding van Rashid Dostum en de Hazara groepering onder leiding van Karim Khalili kregen beduidend minder steun dan de factie van Hekmatyar. De Pakistaanse regering van generaal Zia Ul-Haq wilden de Pashtun-nationalistische beweging het sterkst maken zodat die Kabul kon veroveren. Het werd in het belang van Pakistan bevonden dat Afghanistan een Pashtun-regering zou hebben en niet een regering bestaande uit de etnische minderheden: de Tajiken, de Hazara of de Oezbeken. Dit vanuit de gedachte dat een Afghanistan dat gedomineerd werd door de Tajiken, Hazara of Oezbeken de invloedssfeer van India aan de westgrens van Pakistan zou kunnen vergroten.

De opkomst van de Taliban.

De Sovjet-Unie trok zich in 1989 terug uit Afghanistan. Het Afghaanse communistische regime, sinds 1985 onder leiding van Najibullah, kreeg nog wel steun van de Sovjet-Unie en behield de controle over Kabul. De verschillende facties vochten tegen elkaar en tegen de communistische regering. In 1992 werd Kabul ingenomen door de Tajikse factie. De factie van Massoud nam Najibullah gevangen, maar liet hem vervolgens in een gebouw van de Verenigde Naties verblijven. Het was voor het eerst in driehonderd jaar dat Kabul niet in handen was van de Pashtun (2001: 42). Rashid beschrijft dat Hekmatyar, die nog steeds steun kreeg van Pakistan, de Pashtun probeerde te verenigen om Kabul te veroveren. Rashid beschrijft verder dat het territorium van Afghanistan was onderverdeeld onder verscheidene facties en krijgsheren. In deze situatie was geen sprake van een functionerende Afghaanse regering of een werkend staatsapparaat. Tijdens de burgeroorlog tegen de Sovjets hadden de rebellen geen opvattingen over het instellen van een staatsapparaat of het ontwikkelen van staatsinstituties behalve, volgens de Tajik Barhuddin Rabbani die in 1992 president werd met Ahmad Shah Massoud als zijn minister van defensie, de invoering van de sharia (1999: 42).

Volgens Rashid was de situatie in 1994 een chaos. Na de val van het communistische regime ging de burgeroorlog onverminderd door. Massoud beheerste het grootste gedeelte van Kabul en de noordoostelijke provincies. Dostum had de controle over enkele noordelijke provincies en had stellingen net buiten Kabul. Khalili had de controle over het centraal gelegen Bamiyan en het westen stond onder controle van de krijgshoofd Ismael Khan. De Pashtun Hekmatyar belegerde nog steeds Kabul, maar hij had geen controle over het zuiden van het land waar het overgrote deel van de bevolking Pashtun is (Rashid 2008a: 12). Dit gebied was

onderverdeeld onder talloze krijgsheren.

Mullah Omar, een veteraan van de strijd tegen de Sovjets, organiseerde in 1994 zijn eigen militie in het zuiden van het land naar aanleiding van al het geweld tussen lokale krijgsheren en de alom aanwezige chaos. De doelen werden gesteld als het herstellen van de vrede, de bevolking ontwapenen, de invoering van de sharia en het Islamitisch karakter van het land verdedigen (2001: 44). De naam Taliban, wat betekend 'Studenten van Islam', was een afwijzing van het factionalisme en de partijpolitiek die Afghanistan verscheurde. De Taliban veroverde al snel enkele strategisch belangrijke posities en maakte militair materieel buit. De Pakistaanse regering zag in de Taliban een beweging die het zuiden van Afghanistan zou kunnen pacificeren. Dit zou betekenen dat het zuiden niet meer verdeeld zou zijn onder talloze lokale krijgsheren. De Taliban zou een regionaal gezag in het gebied kunnen instellen en de openbare orde en veiligheid garanderen waardoor de handelsroutes tussen Pakistan en Centraal-Azië weer gebruikt zouden kunnen worden (2002b: 147). De Pakistaanse regering trok daarom de steun voor Hekmatyar in en ging de Taliban bevoorraden. Deze steun samen met een steeds groter wordende toevoer van manschappen die uit religieuze scholen en vluchtelingenkampen in Pakistan kwamen veranderde de Taliban van een lokale militie naar een groepering die steeds meer territorium veroverde en in dat territorium de macht en kracht had om de orde te handhaven. In het zuiden had de beweging geen tegenstand van de lokale Pashtun bevolking omdat de Taliban zelf voor het overgrote deel bestond uit Pashtun en omdat de Islamitische agenda en het soort maatschappij dat de Taliban ambieerde niet afweek van de conservatieve lokale Pashtun-cultuur, de Pashtunwali (2002b: 162). Verder viel de opkomst van de Taliban samen met een opleving van Pashtun-nationalisme naar aanleiding van de Tajikse bezetting van Kabul (2002c: 215). De Taliban veroverde de zuidelijke stad Kandahar en vervolgens Herat en in 1996 viel de hoofdstad Kabul in handen van de Taliban. Een van de eerste dingen die de Taliban deed na de inname van de hoofdstad was het ophangen van de voormalige president Najibullah. De regering van Pakistan erkende de Taliban als de rechtmatige regering van Afghanistan. Saoedi Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten deden hetzelfde terwijl de rest van de wereld de regering van Ahmad Shah Massoud erkende (2008a: 14). Massoud trok zich terug naar het noorden van Afghanistan. Dostum vluchtte naar Turkije. Hekmatyar, Khalili en Khan vluchtten naar Iran. Later zouden zij, behalve Hekmatyar, terugkeren en zich bij Massoud voegen om de oprukkende Taliban tegen te houden.

Voormalig president van Afghanistan Mohammed Najibullah opgehangen na de inname van Kabul door de Taliban. Strijders van de Taliban links op de voorgrond.

Bron: <http://www.laghman.net/profiles/najibullah.asp>

Osama Bin Laden keerde in 1996 terug naar Afghanistan en nam trainingskampen over die gebruikt waren om anti-Sovjet rebellen te trainen, die beheerd werden door de Pakistaanse geheime dienst. Het netwerk van Bin Laden had al verscheidene terroristische aanslagen georganiseerd onder meer in Afrika met een bombardement op de trainingskampen door de Verenigde Staten als gevolg. De sancties die de Verenigde Naties instelden tegen het Taliban regime, naar aanleiding van het internationale terrorisme dat vanuit het grondgebied van Afghanistan werd gecoördineerd, droegen bij aan de geïsoleerde positie van het regime en maakten het nog onwaarschijnlijker dat ze de banden met Al Qaeda zouden breken. Naast Al Qaeda werd Afghanistan ook als uitvalsbasis gebruikt door andere fundamentalistische militante netwerken zoals de Islamitische Beweging van Oezbekistan en verscheidene Pakistaanse groeperingen die streden voor de afscheiding van Kasjmir ten opzichte van India (2002c: 118).

Deze situatie zou voortbestaan tot 2001. De Noordelijke Alliantie, het anti-Taliban bondgenootschap bestaande uit onder andere Massoud, Khan, Dostum en Khalili, werd gesteund door India, Iran, Rusland en Tajikistan, terwijl de Taliban werd gesteund door Saoedi-Arabië, Pakistan en de Verenigde Arabische Emiraten (2004: 519). De Taliban beheerste het overgrote deel van het land terwijl in het noorden de Noordelijke Alliantie tegenstand bood. Het was echter niet deze burgeroorlog die leidde tot buitenlandse interventie, maar een gebeurtenis van een geheel andere orde.

Zoals beschreven door Chomsky, Rotberg en Nuruzzaman werd de interventie in Afghanistan door de Verenigde Staten gerechtvaardigd omdat Afghanistan onder de Taliban omschreven kon worden als een 'failed state' en zo een gevaar vormde voor de veiligheid van de Verenigde Staten (2006a: 90, 2009: 273 & 2002a: 127). Het analyseren van de Taliban als beweging en het beleid van de Taliban ten opzichte van de internationale gemeenschap is mogelijk door naar bepaalde momenten te kijken die van invloed zijn op de wijze waarop schrijvers en onderzoekers de acties en ideologie van de Taliban beschrijven. De momenten die hier geanalyseerd worden, zijn het moment waarop Mullah Omar werd uitgeroepen tot '*Amir-al Momineen*', wat betekend 'Commandant der gelovigen', en het vernietigen van de Boeddhabeelden bij Bamiyan. De vernietiging van de Boeddhabeelden laat de relatie zien tussen de Taliban en de internationale gemeenschap. Deze gebeurtenis is voor onderzoekers een moment dat de Taliban definieert als een fundamentalistische Islamitische beweging die handelde uit religieuze motieven. Het gebruiken van deze gebeurtenis om de Taliban als zodanig te benoemen heeft ook als effect gehad dat de beeldvorming ontstond dat de Taliban een beweging was die zichzelf en Afghanistan buiten de internationale gemeenschap plaatste.

Het uitroepen van Mullah Omar tot '*Amir-al Momineen*' laat zien hoe de Taliban zich presenteerde, welke samenleving de Taliban voor ogen had en op welke manier de Taliban beleid voerde in het territorium dat onder diens controle viel. Deze momentopnames laten zien welke denkbeelden schrijvers en onderzoekers

formuleerden over de ideologie en het beleid van de Taliban.

Mullah Omar, '*Amir al-Momineen*'.

Rashid beschrijft het proces waarbij Mullah Omar werd uitgeroepen door Pashtun Mullahs tot '*Amir-al Momineen*'. Een titel die in het verleden had toebehoord aan Umar ibn al-Khattab, de tweede kalief na de dood van de profeet Mohammed en volgens de Soennitische ideologie de rechtmatige opvolger van Mohammed.² In 1996, voordat de Taliban Kabul veroverde, verscheen Mullah Omar op het dak van een moskee in Kandahar met een mantel om zijn schouders die zou hebben toebehoord aan Mohammed waarbij hij opriep tot een heilige oorlog tegen de regering in Kabul (2001: 69). Volgens Rashid legitimeerde Mullah Omar zich hiermee als een religieuze leider in de lijn van de Profeet. Hiermee wilde Mullah Omar een religieuze legitimiteit verwerven ten opzichte van alle moslims en daarmee de religieuze autoriteit bezitten om Afghanistan om te vormen tot een Islamitische samenleving naar het voorbeeld van de samenleving die de profeet creëerde op het Arabisch schiereiland (2001: 70). De antropoloog Scott Atran beschrijft dat de Taliban Afghanistan wilde zuiveren van tribale en etnische structuren door een Islamitische samenleving te creëren waarin de Islam het middel werd om het land onder een enkele ideologie te verenigen als vervanging van de tribale en etnische structuren die hadden geleid tot een jarenlange burgeroorlog (Atran 2010c: 350). Abdul Salam Zaeef was de ambassadeur van de Taliban in Pakistan. Hij beschrijft dat het merendeel van de Taliban behoorde tot de zuidelijke Pashtun. Hij claimt dat dit toeval was. De reden dat de zuidelijke Pashtun veruit de meerderheid vormden binnen de Taliban moet gezocht worden in de omstandigheden van de opkomst van de beweging, de ideologie van de Taliban was gericht op Islamitische idealen en niet gebaseerd op etnische of tribale structuren (Zaeef 2010d: 116). Het moment dat Mullah Omar deze titel verkreeg ten opzichte van zijn aanhangers was een keerpunt in het proces dat de Taliban als beweging onderging. Het is een momentopname waarmee de essentie van de Taliban wordt weergegeven. De Taliban als beweging en Mullah Omar als leider profileerden zich als een fenomeen dat Afghanistan weer op het juiste pad zou leiden. Het is een afwijzing van de partijpolitiek en de jarenlange strijd die Afghanistan verscheurd had. De beweging onder aanvoering van deze onbetwiste leider zou Afghanistan zuiveren van de invloeden die hadden geleid tot het verval van de Afghaanse natiestaat. Afghanistan zou een Islamitisch Utopia worden en de Taliban had met 'de Commandant der Gelovigen' een leider die de religieuze en daarmee ook de morele autoriteit en legitimiteit bezat om dit proces te bewerkstelligen.

² Umar ibn al-Khattab was kalief van het Rashidun kalifaat van 634 tot 644. Volgens de Soennitische doctrine is hij de eerste met de titel '*Amir al-Momineen*'. Sjieten refereren naar Ali ibn al-Talib als de eerste '*Amir al-Momineen*' en rechtmatige opvolger van de profeet Mohammed.

Het beleid van de Taliban.

De Taliban pacificeerde de veroverde gebieden, ontwapende de lokale bevolking en brak de macht af van lokale krijgsheren. Muziek op de radio werd verboden, het werd vrouwen verboden om te werken, kledingvoorschriften voor vrouwen werden ingesteld, mannen moesten hun baard laten groeien en een rechtssysteem werd geïmplementeerd, gebaseerd op de sharia. De Taliban had behalve dit soort maatregelen geen plan om de staat of staatsinstituties te ontwikkelen volgens Rashid (2001: 80). Volgens antropologe Hafizullah Emadi was de invoering van de sharia als het wettelijke rechtssysteem een middel om de vrijheden en rechten van de burgers in te perken in de zogenaamd "pure" Islamitische samenleving en niet een manier om een functionerend wettelijk rechtssysteem op landelijk niveau in te stellen (Emadi 2002d: 13).

De structuur van de Taliban en het beleid van de Taliban na de verovering van Kabul in 1996 wordt beschreven door de antropoloog Thomas Barfield. Volgens Barfield was de structuur van de Taliban niet geschikt om op een effectieve manier een staatsapparaat met een functionerende bureaucratie op te bouwen. Barfield beschrijft dat de werkelijke macht lag bij de Innerlijke Raad bestaande uit zes geestelijke leiders met Mullah Omar aan het hoofd terwijl de administratie en het beleid wat buitenlandse zaken betreft in handen was van de Centrale Raad bestaande uit negen geestelijke leiders (Barfield 2010e: 261). Na de inname van Kabul nam de Taliban de ministeries en overheidsinstanties over. Volgens Barfield was dit geen effectief staatsapparaat aangezien Mullah Omar en de Innerlijke Raad zich nog steeds in Kandahar bevonden. Op deze manier legden de ministers en militaire bevelhebbers rechtstreeks verantwoording af aan Mullah Omar en was het overgenomen staatsapparaat in Kabul niet direct betrokken bij het besluitvormingsproces (ibidem). Politicoloog Vikash Yadav beschrijft hoe ook de leden van de Innerlijke Raad werden gerouleerd om te voorkomen dat leden van die raad een eigen machtsbasis zouden opbouwen en daarmee een gevaar konden vormen voor het verenigde Islamitische bestuur onder leiding van de onbetwiste religieuze leider Mullah Omar (Yadav 2010f: 140). Volgens Rashid had de Taliban in naam wel ministeries in Kabul, maar de ministers waren meer aan het front dan op hun kantoor en verwaarloosden hun taken als minister (2001: 146). Mullah Omar verbleef in Kandahar terwijl de meeste landelijke staatsinstituties waren gevestigd in de hoofdstad. Dit kan gezien worden als een situatie waarin Kandahar, de stad waar Mullah Omar zijn religieuze autoriteit over alle moslims verwierf, het politieke machtscentrum was van de Islamitische staat Afghanistan.

Volgens antropologe Terpstra was de Taliban met slechts twee dingen bezig nadat het grootste gedeelte van het land was veroverd. Oorlog voeren tegen Massoud en inkomsten genereren door goederen te smokkelen (2002b: 150). Verder deed de Taliban niets om de infrastructuur of staatsstructuur te verbeteren. Ook stelden ze geen lokale mensen aan in bestuursfuncties en werden de bestuurders op alle niveaus regelmatig gerouleerd om te voorkomen dat ze in een bepaald gebied een machtsbasis zouden opbouwen (2002b: 148). Hierdoor was er,

volgens Terpstra, zelfs op lokaal niveau geen sprake van het voeren van een beleid. Socioloog Kristian Harpviken vult dit aan door te beweren dat de Taliban niet enkel een zwakke administratie had, maar dat er ook een groot tekort was aan mensen die in de administratieve apparaten hun taken goed uit konden voeren. Volgens Harpviken komt dit ook doordat de Taliban geen idee hadden hoe ze hun Islamitische utopie in de praktijk ten uitvoer konden brengen (Harpviken 1997: 281).

De beeldvorming die er heerst over de Taliban onder bepaalde onderzoekers kan gekoppeld worden aan een theorie van Edward Saïd, het Oriëntalisme. Saïd ziet het Oriëntalisme als een bevooroordeelde Westerse visie op de Arabische en Islamitische wereld. Saïd beschrijft dat de Oriëntalistische denkbeelden vandaag de dag nog steeds aanwezig zijn in studies over de Arabische en Islamitische wereld. In deze studies worden de tegenstellingen tussen de Westerse en de Islamitische wereld weergegeven op een manier waarop het Westen beschreven wordt als ontwikkeld, rationeel en superieur, terwijl de Islamitische wereld wordt beschreven als afwijkend van de Westerse norm, onderontwikkeld en ondergeschikt (Saïd 2003: 300). Bij het beschrijven van de Taliban worden kenmerken van het beleid en de visie van de Taliban beschreven in vergelijking tot Westerse modellen en idealen, waarbij niet altijd rekening wordt gehouden met de specifieke historische en culturele context waarin bepaalde ontwikkelingen hebben plaatsgevonden.

De voorgaande bronnen beschrijven het gebrek aan staatsvorming in de periode dat de Taliban de politieke macht over het grootste gedeelte van het land had. De Taliban wordt beschreven als een religieuze beweging die geen programma had om de staatsstructuur op te bouwen en staatsinstituties te ontwikkelen behalve het invoeren van een Islamitisch systeem, dat ervoor zou moeten zorgen dat Afghanistan een utopische Islamitische samenleving zou hebben. Om die sociaal egalitaire samenleving te bewerkstelligen vereist interventie door de overheid. Door de handelingen en ideeën van de Taliban te koppelen aan de theorieën van Foucault en Scott kan gekeken worden naar de mate waarin en de wijze waarop de Taliban het staatsapparaat gebruikte en ontwikkelde.

Het bouwen van een staat die gebaseerd is op Islamitische principes, het Islamitische Utopia dat de Taliban voor ogen had, is een voorbeeld van een groepering of beweging die een nieuwe sociale orde probeert te realiseren. James Scott beschrijft dat het essentieel is om informatie over lokale omstandigheden te vergaren en te gebruiken om via een grote schematische planning tot een nieuwe sociale orde te komen (1998: 6). Scott Atran beschrijft hoe de Taliban onderdelen van de tribale Pashtun-code, de Pashtunwali, opnam in het rechtssysteem.³ Dit werd gedaan volgens Atran om de Pashtun in het zuiden, die zich altijd buiten de controle van de centrale

³ Pashtunwali wordt omschreven door Barfield als de tribale code van gedragsprincipes diep geworteld in het belang om eer en reputatie hoog te houden (Barfield 2010: 59).

overheid bevonden, te onderwerpen aan een centraal Islamitisch gezag dat niet haaks stond op hun traditionele culturele normen (2010c: 352). Abdul Salam Zaeef beschrijft hoe de Taliban in Herat te werk ging nadat de Taliban de stad in 1995 veroverde. Mullah Omar stelde direct na de verovering bestuurders aan om het beleid van de Taliban uit te kunnen voeren. Het bankstelsel werd overgenomen en in stand gehouden (2010d: 81). Volgens Zaeef behielden de bankfunctionarissen hun functie, omdat zij de kennis en ervaring hadden om het functionerende banksysteem in Herat in stand te houden (2010d: 82). De sociologe Deniz Kandiyoti beschrijft dat, ondanks het feit dat de invoering van de sharia een repressieve maatregel was, de uitvoering van het rechtssysteem vanaf dit moment wel vanuit de centrale macht werd gestuurd en niet meer werd uitgeoefend op het niveau van het huishouden (Kandiyoti 2007b: 512). De centrale macht vaardigde decreten uit die door de betreffende instanties werden uitgevoerd in het territorium dat in handen was van de Taliban. Yadav beschrijft dat de meeste macht was geconcentreerd bij het ministerie voor de Versterking van Deugdzaamheid en de Onderdrukking van Zeden (2010f: 140). Dit ministerie was opgezet door de Taliban en had enerzijds als doel het uitvoeren van de richtlijnen die werden bepaald door de Innerlijke Raad van Mullah Omar en anderzijds het houden van controle op leden van de Taliban. Los van het feit of het een effectief staatsinstrument was, het was een staatsinstelling opgezet om het voorgenomen beleid uit te voeren en de naleving ervan te controleren. De invoering van de sharia met elementen van de Pashtunwali en de opbouw van instituties die het beleid uitvoeren, is wat Foucault beschrijft als functies van de staat waarbij kennis over de bevolking wordt vergaard en gebruikt om het beleid te bepalen waarbij de instituties die kennis vergaren, verwerken en gebruiken. Het rouleren van de bestuurders en leden van de Innerlijke Raad en de Centrale Raad zoals beschreven door Terpstra en Yadav kan geplaatst worden in het idee van Foucault dat de tactieken van de regering belangrijker worden dan de vraag wie de macht in naam bezit. De Taliban wilde een Islamitische samenleving opzetten vanuit een situatie waarin krijgsheren en lokale leiders bepaalde gebieden in handen hadden met hun eigen machtsbasis. Dit maakt volgens Terpstra en Yadav het uitvoeren van een beleid moeilijk, maar het Taliban-streven kan ook gezien worden als het voeren van een beleid dat ervoor moet zorgen dat bestuurders niet een persoonlijke machtsbasis zouden opbouwen en dat voorkomt dat het land niet weer zou fragmenteren. De denkbeelden van de schrijvers en onderzoekers zoals eerder beschreven, concentreren zich op de gedachte dat de Taliban geen beleid voerde en de staat niet ontwikkelde. Volgens Foucault moet de staat de welvaart en het welzijn van de bevolking als doel hebben en bevolkingsgroei mogelijk maken (1991: 137). Het instellen van een Islamitisch systeem in plaats van de etnische en tribale structuren die de Taliban als verantwoordelijk zag voor de jarenlange burgeroorlog kan ook gezien worden als het instellen van een systeem dat de bevolkingsgroei bevordert en door pacificatie van de gebieden die onder de controle van de Taliban vielen het welzijn en de welvaart van de burgers erop vooruit gaat. Taalkundige Willem Vogelsang beschrijft dat vele experts het verbod op de teelt van opium in 1999 door de Taliban zagen als een manier om de prijs van opium kunstmatig hoog te

houden (Vogelsang 2008b: 190). Dit kan worden gekoppeld aan de theorie van Foucault door te stellen dat de Taliban op deze manier het veiligheidsapparaat gebruikte om de samenleving te beheersen en de economie gebruikte als veld van interventie om beleid te voeren (1991: 143). Rashid koppelt het verbod op het telen van opium aan cijfers waaruit zou blijken dat tot 1999 een steeds kleiner percentage van de geteelde opium werd geëxporteerd (2001: 175). Ook de teelt van hasj was verboden, omdat dit volgens de Taliban meer in eigen land gebruikt zou worden dan geëxporteerd naar het buitenland (2001: 169). Het verbod op de teelt van hasj kan daarmee worden gezien als een vorm van gezondheidszorg die door de staatsinstituties van de Taliban werd uitgevoerd en volgens de termen van Foucault, de Taliban voor het welzijn van de bevolking zorgde door de economie als veld van interventie te gebruiken.

De analyses van het beleid van de Taliban die het beeld creëren dat er geen sprake was van staatsvorming houden geen rekening met de bovengenoemde aspecten. Aan de hand van Foucault en Scott kan geconcludeerd worden dat de Taliban beleid voerde dat het bestuur van de Taliban versterkte. Het opbouwen van instituties om het beleid uit te voeren en de bevolking te reguleren en te controleren is een onderdeel van het opbouwen van een staatsstelsel. Het handhaven van de openbare orde volgens een bepaalde regelgeving en het gebruiken van de economie als veld van interventie behoren volgens Foucault tot regeren. Het rouleren van bestuurders zodat die geen eigen machtsbasis zouden opbouwen en mogelijk daarmee het ondermijnen van het beleid van de Taliban is een manier om de bestuursvorm in stand te houden en om het proces van staatsvorming volgens de principes van de Taliban te versterken. Het buiten de moderne wereld plaatsen van de Taliban geeft geen duidelijk beeld van wat het beleid van de Taliban was en hoe dat beleid uitgevoerd werd. Het willen realiseren van een Islamitisch Utopia kan ook gezien worden als een poging van de Taliban zelf om zich buiten de moderne wereld te plaatsen. Dit kan worden uitgelegd als een poging om afstand te nemen van de invloeden die volgens de Taliban verantwoordelijk waren voor het verval van Afghanistan. Het nemen van afstand van de etnische structuren en partijpolitiek die Afghanistan verscheurd had. Een afwijzing van de buitenlandse inmenging in het land die ervoor had gezorgd dat Afghanistan ten tijde van de opkomst van de Taliban een verwoest land was zonder centraal gezag, zonder openbare orde en zonder samenleving die gereguleerd werd door een enkel machtscentrum.

De grotere van de twee Boeddhabeelden voor de vernietiging (links) en erna (rechts).

Bron: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Taller_Buddha_of_Bamiyan_before_and_after_destruction.jpg

Bamiyan: Daad van Islamitisch iconoclasme of rationele beslissing?

*“God wants us to blow up the statues of Buddha because over the years God has caused rain to create huge holes at their bases where dynamite can be planted”.*⁴

Uitspraak van Mullah Omar volgens Pervez Musharraf.

In Centraal-Afghanistan stonden twee grote Boeddhabeelden die meer dan duizend jaar oud waren. Deze beelden waren een overblijfsel van een Boeddhistische dynastie dat zich uitstrekte van Afghanistan tot het gebied wat het hedendaagse India omvat. Het waren twee beelden uitgehouwen uit een rotswand. Het kleinere beeld was 37 meter en het grotere beeld was 55 meter hoog. De beelden waren door UNESCO op de Werelderfgoedlijst gezet.⁵ Dit betekende dat de beelden werden gezien als cultureel erfgoed van de wereld. In 2001 werden de twee Boeddhabeelden door de Taliban vernietigd ondanks internationale druk om dit niet te doen. De internationale gemeenschap reageerde geschokt. Deze actie van de Taliban versterkte het beeld dat bestond van de Taliban als een barbaarse beweging die zich enkel liet leiden door een radicale Islamitische ideologie. Tegen deze tijd had de Taliban het overgrote deel van het territorium van Afghanistan veroverd. Enkel in een klein gebied in het noorden van het land leverde de Noordelijke Alliantie verzet tegen de Taliban. De casus van het uitroepen van Mullah Omar tot '*Amir al Momineen*' laat zien hoe de Taliban en Mullah Omar zich presenteerden naar de Afghaanse bevolking, welk beleid de Taliban voerde en welk doel de Taliban voor ogen had. Deze casus laat zien hoe de relatie was tussen de Taliban en de internationale gemeenschap en hoe schrijvers en onderzoekers denkbeelden over het beleid en de positie van de Taliban formuleerden. Het idee dat de Taliban geen denkbeelden had ten opzichte van de internationale gemeenschap wordt weerlegd met een analyse over waarom en met welk doel de Taliban de Boeddhabeelden bij Bamiyan vernietigde. Het beeld dat de Taliban een barbaarse ideologie gebruikte om Afghanistan te zuiveren van niet-Islamitische invloeden komt niet overeen met de reden waarom de beelden vernietigd werden. Door te stellen dat het een daad was die enkel gebaseerd was op een vorm van Islamitisch iconoclasme wordt het beeld geschapen van de Taliban als barbaarse beweging die niet deelnam aan de moderne wereld. Door deze analyse wordt duidelijk gemaakt dat het opblazen van de beelden eerder naar de internationale gemeenschap was gericht dan gebaseerd op een religieuze ideologie. Deze casus laat zien hoe de beeldvorming over de Taliban werd gebruikt om diens beleid en

4 Vertaling: *“God wil dat we de beelden opblazen, want regenval heeft door de jaren heen gaten in de beelden gemaakt waar dynamietstaven in geplaatst kunnen worden”.*

5 UNESCO, *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, is een organisatie van de Verenigde Naties die toeziet op het behoud van cultureel erfgoed in de wereld. Bron: <http://whc.unesco.org/en/globalstrategy>.

doelstellingen te definiëren, terwijl het ook geanalyseerd kan worden als een actie om aan de internationale gemeenschap te laten zien dat de Taliban een beweging was die zich afkeerde van de invloed van de internationale gemeenschap, controle had over Afghanistan en de afwezigheid van internationale erkenning voor het regime van de Taliban als legitieme regering van het land niet accepteerde.

Rashid beschrijft hoe de Taliban, na de inname van Bamiyan in 1998, de gezichten van de twee Boeddhabeelden opblies (2001: 115). De gezichten werden opgeblazen wegens het Islamitische verbod op het afbeelden van goden. Willem Vogelsang stelt dat dit gedeeltelijk verklaard kan worden met de gedachte dat de Taliban wilde laten zien dat ze de baas waren in het gebied waar de lokale bevolking voor het merendeel bestaat uit Hazara's (2008b: 57). In 2001 werden de Boeddhabeelden compleet vernietigd door de Taliban. Barfield schrijft deze actie toe aan de haat die de Taliban zou hebben tegen godsaanbeeld-aanbidders (2010e: 266). Ook zou de Taliban, en Mullah Omar in het bijzonder, onwetend zijn wat de internationale positie van Afghanistan betreft (ibidem). Op deze manier wordt de Taliban afgeschilderd als een Islamitische beweging die geen denkbeelden had over de internationale gemeenschap en de positie van Afghanistan daarin. Ook wordt het beeld geschapen dat de beelden vernietigd werden enkel op grond van de religieuze denkbeelden van de Taliban en om de samenleving te zuiveren van alle niet-Islamitische invloeden. Yadav stelt dat veel experts deze gebeurtenis toeschrijven aan de Islamitische agenda en de onwetendheid van de Taliban wat de internationale gemeenschap betreft (2010f: 140). Islamitisch kunstgeleerde Barry Flood heeft in zijn werk over vormen van Islamitisch iconoclasme ook de situatie in Bamiyan behandeld. Hij heeft kritiek op het idee dat de vernieling het gevolg was van een theologische impuls of een uitbarsting van middeleeuws iconoclasme (Flood 2002e: 651). Volgens Flood was het een reactie op de verscherpte sancties die de Verenigde Naties instelden nadat de Taliban had geweigerd om Osama Bin Laden uit te leveren.

Generaal Pervez Musharraf, vanaf 1999 president van Pakistan, legt de schuld bij de landen die weigerden om de Taliban te erkennen als de rechtmatige regering van Afghanistan. Musharraf claimt dat Mullah Omar het vernietigen van de beelden zag als een goddelijke opdracht. Volgens Musharraf zei Mullah Omar "God wil dat we de beelden opblazen, want regenval heeft door de jaren heen gaten in de beelden gemaakt waar dynamietstaven in geplaatst kunnen worden". Door deze uitspraak weer te geven lijkt Musharraf te stellen dat de beelden werden opgeblazen door de Taliban vanwege radicale religieuze denkbeelden. Anderzijds verwijt Musharraf de internationale gemeenschap dat die de Taliban niet erkende en legt hij daar een verband met het opblazen van de beelden. Had de internationale erkenning wel plaatsgevonden, dan hadden deze landen door middel van hun diplomatieke betrekkingen druk kunnen uitoefenen op het regime van Mullah Omar (2006b: 215). Zaeef, de ambassadeur van de Taliban in Pakistan, weerlegt deze uitspraken van Musharraf. Volgens hem zag Musharraf de Taliban als een groep individuen die politieke doeleinden nastreefden waarbij religieuze

denkbeelden slechts als platform werden gebruikt om die doeleinden te bereiken en niet als een beweging die daadwerkelijk religieuze idealen nastreefde (2010d: 119). Deze scepsis van de Taliban ten aanzien van het regime van Musharraf laat zien dat, ondanks dat Pakistan veel steun verleende aan de Taliban, de Taliban zelfs van Pakistan geen inmenging duldde in zaken die beschouwd werden als een Aghaanse aangelegenheid. Terpstra betreft hierbij de geringe internationale erkenning die de Taliban kreeg van de internationale gemeenschap. De Taliban toonde de wereld dat wanneer de wereldgemeenschap de Taliban niet zou erkennen als rechtmatige regering van Afghanistan, dat de Taliban op hun beurt de normen en waarden van de internationale gemeenschap niet zou erkennen. Volgens Terpstra is dit waarom de Taliban buitenlandse organisaties het werken in Afghanistan onmogelijk maakte en waarom de Boeddhabeelden opgeblazen werden (2002b: 194). Rashid beschrijft hoe de Taliban de confrontatie zocht met de internationale gemeenschap na de verscherpte sancties tegen het regime en dat de vernieling van de beelden en het optreden tegen de internationale hulporganisaties vanuit dit perspectief geanalyseerd moeten worden (2008a: 18).

Deze discussie geeft weer hoe er verschillen zijn in de denkbeelden over de Taliban en de opvattingen over hoe de Taliban zichzelf plaatste in de internationale gemeenschap. De opvattingen over de Taliban variëren van een religieuze beweging wiens acties zijn gebaseerd op enkel religieuze motieven tot de Taliban als een beweging die een Islamitische samenleving probeerde te bewerkstelligen en daarbij wel degelijk een idee had van de positie van de Taliban in de internationale gemeenschap. In dat licht kan het initiële vernielen van de gezichten van de beelden verklaard worden als het uitvoeren van een religieus beleid dat godsafbeeldingen verbiedt. Het totale vernielen van de beelden is dan een reactie op hoe de Taliban werd behandeld door de internationale gemeenschap. Het feit dat de beelden op de Werelderfgoedlijst stonden is een vorm van buitenlands gezag op een deel van Afghanistan, terwijl de Taliban buitenlandse inmenging zag als een van de hoofdredenen voor de burgeroorlog. Zelfs de druk van Pakistan, dat een grote rol had gespeeld in de situatie in Afghanistan voor en na de opkomst van de Taliban, was niet genoeg om de beelden te beschermen. De sancties van de Verenigde Naties en het uitblijven van internationale erkenning voor het regime zorgden ervoor dat de Taliban internationaal geïsoleerd raakte. Dit samen met het afwijzen van de inmenging door buitenlandse mogendheden in Afghanistan kunnen een reden zijn voor de acties van de Taliban. Deze acties zijn in dit geval rationeler en genomen met meer begrip ten opzichte van internationale betrekkingen dan door velen aan de Taliban werd toegeschreven.

Het functioneren van de Afghaanse democratie.

Welke ontwikkelingen hebben invloed gehad op de opbouw van het democratisch systeem en een stabiele staat in Afghanistan?

De denkbeelden over het beleid van de Taliban zijn van invloed geweest op de manier waarop de staat na de militaire interventie werd opgebouwd. De nadruk lag op de gedachte dat de Taliban een autoritair bestuur vormde waarbij staatsvorming of centralisering niet aanwezig was en daardoor geen politieke legitimiteit bezat. Het doel was het instellen van een democratisch stelsel dat zou leiden tot een legitiem staatsstelsel met een internationaal erkende regering die zichzelf niet buiten de internationale gemeenschap plaatst. Dit zou een verandering zijn van een barbaars regime dat zich niet aan internationale wetten hield naar een staatsstelsel waarbij Afghanistan een staatsvorm had naar het model van Westerse democratieën. De nadruk lag op politieke legitimiteit en niet op het opbouwen van staatsinstituties of het vergroten van de capaciteit van de staat. De legitimiteit van het nieuwe bestuur was volgens deze gedachte de manier om het bestuur op te bouwen na de val van de Taliban. Door het Afghanistan van de Taliban neer te zetten als een 'failed state' en daardoor het onderwaarderen van het staatsstelsel dat de Taliban instelde en de staatsfuncties die de Taliban uitvoerde, heeft ervoor gezorgd dat dit aspect bij het bouwen van een nieuwe staat niet genoeg aandacht kreeg. De focus op de staatsvorm was van groter belang dan de opbouw van de capaciteit van de staat.

Na de aanslagen op elf september viel de VS Afghanistan binnen om een einde te maken aan de aanwezigheid van Al Qaeda. De terreurorganisatie gebruikte het land als uitvalsbasis voor internationale terroristische activiteiten. De tactieken die de VS gebruikte om het land te veroveren met behulp van bepaalde Afghaanse bondgenoten en de manier waarop de nieuwe Afghaanse staat opgebouwd en ontwikkeld werd, is belangrijk voor een analyse van de huidige Afghaanse staat. Met zware luchtbombardementen en de aanwezigheid van speciale eenheden van de VS was het mogelijk dat de krijgsheren van de Noordelijke Alliantie, zonder de op negen september 2001 vermoorde Massoud, de Taliban verdreven. De Taliban en de internationale terreurorganisaties, waaronder Al Qaeda, trokken zich terug naar Pakistan. Het hele systeem van de Taliban verdween hierdoor. De nieuwe staat moest in zijn geheel opgebouwd worden. In november 2001 kwamen Afghaanse afgevaardigden van de tegenstanders van de Taliban samen in Bonn om tot een overeenstemming te komen over het opzetten van een voorlopige regering die het land zou regeren tot aan vrije democratische verkiezingen. Mede onder druk van de Verenigde Staten en diens Europese bondgenoten werd Hamid Karzai, een Pashtun met een tribaal elitaire

achtergrond, gekozen als hoofd van de provisionele regering.⁶ De manier waarop de Afghaanse staat werd opgebouwd, de structuur die de nieuwe staat zou aannemen en de manier waarop de overheidstaken uitgevoerd zouden worden, hebben allemaal bijgedragen aan de huidige situatie in Afghanistan. Door deze ontwikkelingen te koppelen aan de theorieën van Foucault over de staat en van Scott over het scheppen van een nieuwe sociale orde en de koppeling te maken tussen de huidige situatie in Afghanistan en de theorieën over wat een 'failed state' inhoudt, kan geanalyseerd worden in welke mate er sprake is van een functionerende staat en welke ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de huidige situatie.

Het werk van Foucault legt de nadruk op de ontwikkeling waarbij het zorgen voor het welzijn van de bevolking van bovengeschikt belang is aan wie de macht van de staat in naam bezit (1991: 142). Het proces waarbij in Afghanistan de staat, na het verdrijven van de Taliban, weer werd opgebouwd, heeft niet gezorgd voor een situatie waarbij de tactieken van de regering belangrijker werden dan de macht van de bestuurders. De Bonn-conferentie laat zien hoe de huidige staatsvorm van Afghanistan tot stand kwam. Bij deze conferentie waren geen afgevaardigden van de Taliban aanwezig en weinig Pashtun uit het zuiden van het land. Antropoloog Barfield beschrijft hoe de VS en diens bondgenoten erop aandrongen dat Hamid Karzai het hoofd van de provisionele regering zou worden.⁷ Karzai zou het beste in staat zijn van alle kandidaten om met de internationale gemeenschap samen te werken om het land te ontwikkelen (2010e: 290). De ministeries en staatsfuncties werden onderverdeeld onder de krijgsheren van de Noordelijke Alliantie. De krijgsheren van de Noordelijke Alliantie behoorden niet tot de Pashtun waardoor het moeilijk zou zijn om een van hen te benoemen tot legitiem staatshoofd aangezien de meerderheid van de Afghaanse bevolking Pashtun is. De internationale gemeenschap wilde een sterk presidentieel systeem instellen en een sterk gecentraliseerd bestuur om ervoor te zorgen dat het land niet zou desintegreren en dat alle regio's onderworpen zouden zijn aan het centrale bestuur (Barfield 2010e: 298). Volgens politicoloog Suhrke werd hiervoor door de VS gekozen zodat de autoriteit van Karzai niet ondermijnd zou worden door de aanwezigheid van een premier en dat Karzai het boegbeeld van de nieuwe Afghaanse staat zou zijn (Suhrke 2008c: 640). Dit ligt niet in de lijn van Foucault die stelt dat de tactieken van de regering belangrijker moeten zijn dan wie de macht in naam bezit. Volgens Foucault zou bij de opbouw van een staat sprake moeten zijn van een ontwikkeling waarbij de staatsinstituties informatie vergaren en gebruiken om het land te besturen. Dit heeft als gevolg een staat waarbij het veiligheidsapparaat de samenleving beheerst en de economie het middel is van de regering waarop er macht uitgeoefend wordt (1991:

6 Hamid Karzai behoort tot de prominente Durrani Popolzai, dezelfde tribale groep als de stichter van Afghanistan: Ahmad Shah Durrani.

7 President Bush beschrijft de coalitie ten tijde van de invasie van Afghanistan als bestaande uit de VS, Groot-Brittannië, Australië, Japan, Zuid-Korea, Jordanië en Saoedi-Arabië (Bush 2010: 187).

143). Deze instituties en het veiligheidsapparaat moesten in zijn geheel opgebouwd worden in Afghanistan. Volgens Barfield was deze ontwikkeling voor de VS minder belangrijk dan het instellen van een democratisch systeem. Volgens de ideologie van de regering-Bush waren presidentsverkiezing in 2004 en parlementaire verkiezing in 2005 het middel waarmee de nieuwe Afghaanse regering en staat legitimiteit zou verkrijgen in de ogen van de Afghaanse bevolking.

Barfield beschrijft hoe de tactieken van de Verenigde Staten hebben bijgedragen aan de instabiele situatie in het huidige Afghanistan. Vanaf 2002 was de regering-Bush meer bezig met de mogelijke dreiging van Irak dan met de wederopbouw van Afghanistan. De hoeveelheid Amerikaanse troepen werd tot een minimum beperkt en de wederopbouw van de staat en de staatsinstituties kwam stil te liggen (Barfield 2010e: 313). Er waren op dit moment slechts 15.000 Amerikaanse troepen in Afghanistan om de orde te handhaven in een land met 30 miljoen inwoners.⁸

Ahmed Rashid beschrijft hoe de Taliban gebruik maakte van de situatie. Vanaf 2003 werd de Taliban weer gesteund door de Pakistaanse inlichtingendienst. De Taliban gebruikte Pakistaans grondgebied in de grensregio met Afghanistan als uitvalsbasis en als logistiek centrum om de situatie in Afghanistan te destabiliseren (Rashid 2012: 31). Ook Hekmatyar werd weer actief gesteund door de Pakistaanse inlichtingendienst, waarbij het Pakistaanse grondgebied als uitvalsbasis voor aanvallen in Afghanistan werd gebruikt. Dit had niet onmiddellijk dramatische gevolgen voor de Afghaanse regering. De presidentsverkiezing in 2004 en de parlementaire verkiezing in 2005 verliepen rustig aangezien de Taliban nog niet de capaciteit had om de verkiezingen te ontregelen (2012: 79). Volgens Rashid werd Karzai gekozen omdat het Afghaanse volk hem zag als degene die de buitenlandse steun bij de wederopbouw van het land voor elkaar kon krijgen. De parlementaire verkiezingen van 2005 laten zien dat Karzai de structuur van de regering voor ogen had die zijn eigen macht niet zou inperken. De kandidaten waren niet georganiseerd in politieke partijen en er was geen wettelijk raamwerk voor politieke partijen (2010e: 301). Dit deed Karzai om het parlement als instituut zwak te houden en om zijn eigen macht te beschermen. De situatie in Afghanistan verslechterde vanaf 2005. De bevolking verloor volgens Barfield het vertrouwen in president Karzai toen duidelijk werd dat zijn regering het administratieve apparaat en de staat niet ontwikkelde. Ook de corruptie en de afwezigheid van ontwikkelingsprojecten toonden aan dat hij en de krijgsheren die hem steunden, de ontwikkeling van het land evenals het welzijn en de welvaart van de bevolking ondergeschikt maakten aan het behouden van macht (2010e: 318).

⁸ Ter vergelijking, de Sovjet-Unie had 60.000 troepen in het land twee weken na de invasie van Afghanistan in 1979 (Fisk 2006b: 47).

De nieuwe staat die in Afghanistan moest worden opgebouwd na de afbraak van het systeem van de Taliban, kan gezien worden als het instellen van een nieuwe sociale orde. De utopische Islamitische samenleving van de Taliban verdween met het verdrijven van de Taliban en daarvoor in de plaats zou een stabiele democratische staat moeten komen. Scott beschrijft dat de kans dat grote inspanningen om de bevolking te reguleren en tot een nieuwe sociale orde te komen afhangen van de hoeveelheid informatie de regering heeft over lokale omstandigheden (1998: 6). Het verkrijgen van die informatie en het succesvolle gebruik ervan ligt aan de ontwikkeling van de staatsinstituties. De regering-Karzai heeft geen grote inspanningen verricht om het staatsapparaat op te bouwen en te versterken. De Verenigde Staten beperkten zich tot het idee dat Afghanistan een democratisch systeem moest hebben en zo een stabiele legitieme regering. Het opbouwen van de staat of het uitvoeren van overheidsdiensten was ondergeschikt aan het invoeren van een democratisch stelsel.

De beeldvorming van de Taliban als een beweging die de staat niet ontwikkelde en geen beleid voerde, droeg bij aan het mislukken van de nieuwe sociale orde. Wat de Taliban deed, was het handhaven van de orde en het zorgen voor veiligheid voor de bevolking, vooral in het zuiden van het land. Onder het bewind van Karzai waren er vrijwel geen inspanningen in het zuiden van het land, waar de meerderheid van de bevolking bestaat uit Pashtun, om het gebied te ontwikkelen en zorgde de regering daar niet voor het handhaven van de orde en de veiligheid van de bevolking. De plattelandsbevolking in dit gebied kwam zo na de val van de Taliban niet onder de controle van de regering, viel buiten het democratische stelsel en was niet betrokken bij landbouwprojecten of werkgelegenheidsprojecten. De gecentraliseerde staatsstructuur veroorzaakte verder dat de lokale bevolking nauwelijks betrokken was bij het politieke proces en het bestuur. Deze situatie heeft bijgedragen aan de terugkeer van de Taliban in het zuiden waarna de Afghaanse staat nog minder mogelijkheden had om de bevolking in dit gebied te reguleren via het veiligheidsapparaat of om de economie te gebruiken als veld voor interventie.

President Bush (rechts) en president Hamid Karzai (links) in het Witte Huis.

Bron: <http://www.achievement.org/autodoc/photocredit/achievers/kar0-011>

Is het huidige Afghanistan een 'failed state'?

Robert Rotberg omschrijft een 'failed state' als een staat die geen macht en autoriteit kan uitoefenen, waarin staatshoofden de bureaucratie misbruiken voor hun eigen macht, waarin sprake is van uitsluiting van religieuze of etnische groepen, die niet beschikt over het monopolie op het legitieme gebruik van geweld en niet de basisfuncties van de regering kan uitoefenen (2002a: 218). Mohammed Nuruzzaman breidt dit uit met het concept dat het administratieve apparaat van de staat een bindende autoriteit over alle burgers moet hebben (2009: 274). Noam Chomsky noemt een 'failed state', die op papier een democratie is, een staat met zwakke democratische instituties is (2006a: 2).

De huidige staat van Afghanistan bevat kenmerken van een 'failed state'.⁹ Volgens Ahmed Rashid had de situatie in Afghanistan in 2009 een dieptepunt geraakt. De staat had geen controle over het territorium of over de burgers. Er was nauwelijks sprake van een functionerende regering of economie (2012: 79). Het aantal geweldsincidenten was met zestig procent gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar en de Taliban was verantwoordelijk voor geweldsincidenten in 25 van de 34 provincies die Afghanistan telt (2012: 81).

De nieuw gekozen Amerikaanse president, Barack Obama, wilde de volgende verkiezingen succesvol laten verlopen en verhoogde het aantal Amerikaanse troepen. Deze troepen zouden een veilig klimaat creëren voor eerlijke verkiezingen, waarin de gekozen regering een regering zou zijn van alle burgers. Bij de verhoging van het troepenaantal werd echter ook bepaald dat het merendeel van de in totaal 150.000 buitenlandse troepen tegen 2014 weer teruggetrokken zouden worden.¹⁰ De Afghaanse veiligheidstroepen zouden in 2014 ongeveer 350.000 man moeten tellen. De Afghaanse veiligheidsdiensten zouden de taken van de buitenlandse troepen na de aangekondigde terugtrekking moeten overnemen. Volgens Rashid is deze omvang veel groter dan de Afghaanse regering financieel zal kunnen onderhouden na de terugtrekking (2012: 109). Politicoloog Suhrke stelt dat de hoeveelheid buitenlandse inbreng een negatief effect heeft gehad op het ontwikkelen van een bestuur in Afghanistan. Overheidstaken worden door buitenlanders uitgevoerd. De aansprakelijkheid voor het beleid ligt daardoor niet bij de Afghaanse staat en de afhankelijkheid van de staat van buitenlandse inbreng wordt steeds groter (2008c: 631).

De opkomst van de verkiezing was lager dan in 2004, slechts 34%. De verkiezing werd echter gemanipuleerd

9 Afghanistan stond in 2011 op de zevende plaats op de 'Failed State Index', een jaarlijks rapport van de onafhankelijke non profit organization Fund For Peace. Afghanistan staat achter Somalië, Tsjaad, Sudan, Democratische Republiek Congo, Haïti en Zimbabwe. Bron: <http://www.fundforpeace.org/global/?q=fsi-grid2011>.

10 De buitenlandse troepen in Afghanistan onder het bevel van ISAF, *International Security Assistance Force*, komen uit vijftig landen. Het totale aantal troepen in 2012: 130.000 troepen onder meer uit de VS: 90.000, Groot-Brittannië: 9500, Duitsland: 4900, Italië: 3800, Frankrijk: 3300, Roemenië Australië: 1500. Bron: <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/romania/index.php>.

door Karzai. Vele gefabriceerde stemmen werden uitgebracht op Karzai. De Taliban ontregelde de verkiezingen met geweld en liet zien dat ondanks het verhogen van het aantal Amerikaanse troepen, de Taliban een grotere bedreiging vormde voor de regering van Karzai sinds 2001. De staatsinstituties die de democratie zouden moeten handhaven en de regering zouden moeten controleren functioneerden niet en werden door Karzai misbruikt voor de bescherming van zijn eigen macht (2012: 79).

Wanneer deze ontwikkelingen worden gekoppeld aan de concepten van een 'failed state' wordt duidelijk dat de huidige Afghaanse staat daarvan veel kenmerken vertoont. De bureaucratie wordt misbruikt voor de eigen agenda van de machthebbers. De staat heeft geen controle over het gehele territorium. De staatsinstituties, waaronder de veiligheidsdiensten, zijn niet voldoende ontwikkeld om het territorium te controleren en kunnen de bevolking niet beschermen. Omdat de regering niet over het gehele territorium regeert, is de regering niet van alle burgers en kan de regering niet zorgen voor het welzijn en de welvaart van alle burgers. De staatsinstituties, die nauwelijks zijn ontwikkeld, kunnen niet de informatie over de gehele bevolking vergaren en die informatie niet gebruiken bij de tactieken van de regering. Het ontbreken van economische ontwikkeling heeft ervoor gezorgd, samen met het feit dat veel gebieden buiten de controle van de overheid liggen, dat er geen sprake is van een economie op nationaal niveau. Ook kan de staat niet voor de hele bevolking basisfuncties als gezondheidszorg garanderen of belastingen innen bij de gehele bevolking. De staatsinstituten die moeten zorgen voor de veiligheid van het land zijn voor een groot deel afhankelijk van buitenlandse troepen om deze taken uit te voeren. De instituties die het democratische systeem zouden moeten handhaven zijn zwak en worden misbruikt om de positie van de machthebbers te versterken. De buitenlandse erkenning voor het regime, door Nuruzzaman ook als belangrijk beschouwd bij het concept van 'failed states', is aangetast door de problematiek rond de presidentsverkiezing van 2009.

Het ingrijpen van de VS in Afghanistan werd ideologisch gerechtvaardigd doordat het Afghanistan onder het bewind van de Taliban een 'failed state' zou zijn en in die hoedanigheid als een gevaar voor de veiligheid van de VS werd beschouwd. De huidige staat in Afghanistan kan echter ook als 'failed state' worden beschouwd. De VS hebben na de inval van het land geen of weinig aandacht geschonken aan de ontwikkeling van staatsinstituties die de staat versterken. Dit heeft gezorgd voor een situatie waarin de Afghaanse regering steeds zwakker wordt en de Taliban steeds sterker wordt.

Amerikaanse soldaten kijken uit over het Afghaanse landschap.

Bron:

http://www.slate.com/articles/news_and_politics/war_stories/2011/12/afghanistan_handoff_the_u_s_needs_to_train_afghan_troops_better.html

Conclusie

Welke omstandigheden en structuren spelen een rol bij het opbouwen van een functionerende regering met een democratisch stelsel in Afghanistan en welke rol speelt de beeldvorming over de Taliban in dit proces?

De invasie van Afghanistan door de Verenigde Staten had als gevolg dat het bestuur van de Taliban werd vervangen door een democratisch stelsel. Het bestuderen van dit onderwerp vanuit een antropologische en sociologische invalshoek geeft een compleet beeld van de situatie. De historische, etnische, culturele, religieuze, politieke en economische factoren worden gebruikt om de context te definiëren waarin deze ontwikkelingen plaatsvinden en welk effect ze hebben gehad op de samenleving. Het gaat hierbij om de ontwikkeling en de rol van de staat en hoe deze door middel van militaire interventie opgebouwd kan worden. Dit is een belangrijke discussie om te bepalen wat de te volgen strategie moet zijn wanneer een land bezet wordt door een buitenlandse mogendheid, waarbij het bestaande bestuursapparaat wordt afgebroken. Ook voor een land als Nederland is dit van belang aangezien Nederland deelneemt aan internationale inspanningen zoals in Afghanistan. Ontwikkeling van een gebied staat daarbij centraal en zonder effectief bestuur kan er van het uitvoeren van de visie over de ontwikkeling geen sprake zijn.

Het ontstaan van de Taliban kwam voort uit specifieke omstandigheden die geanalyseerd moeten worden in de context van de historische ontwikkeling, de etnische, culturele en religieuze omstandigheden die het land kent. Het vacuüm in bestuur van de samenleving is essentieel hierin. Dat vacuüm leidde tot een situatie waarin een nieuwe orde werd geschapen door de Taliban. De Taliban zou een Islamitisch Utopia creëren gebaseerd op de samenleving van de Profeet Mohammed. Dit overkoepelende systeem zou het land moeten zuiveren van de chaotische situatie waarin geen einde kwam aan het geweld. Mullah Omar wierp zich op als de rechtmatige leider die de religieuze autoriteit bezat om deze Islamitische staat te besturen. De samenleving van een territorium verandert als een compleet nieuwe orde wordt ingesteld. De bevolking van Afghanistan heeft in korte tijd meerdere van deze overgangen meegemaakt. Het land transformeerde van een land met een zwakke centrale overheid naar een communistisch land waarin de samenleving werd bestuurd door een alles overkoepelend systeem gebaseerd op communistische doctrine. Daarna volgde een bloedige burgeroorlog, waarin de samenleving langs etnische en religieuze scheidingslijnen fragmenteerde. Het centrale bestuur dat nodig is om de samenleving te reguleren en controleren was afwezig en ontwikkelde zich niet. Het Islamitische systeem van de Taliban was voor veel gebieden in het land een terugkeer naar een situatie waarin orde aanwezig was en waarin burgers en bestuurders waren georganiseerd in een systeem waarbij ordehandhaving, rechtspraak en andere vormen van beleid en bestuur weer mogelijk werden.

Door het beleid van de Taliban af te zetten tegen de theorieën van Scott en Foucault kan geanalyseerd worden in welke mate er sprake was van een staat en beleid en welke invloed het bestuur van de Taliban had op de samenleving. De denkbeelden over de Taliban als een barbaarse religieuze beweging die geen beleid voerde behalve het uitvoeren van religieuze denkbeelden heeft bijgedragen aan de problematiek rond de militaire interventie in het land. Het beeld dat de Taliban geen beleid of staatsfuncties uitvoerde en op geen enkele manier een systeem had ingesteld dat op sommige onderdelen zorgde voor het welzijn van de bevolking heeft bijgedragen aan de onderontwikkeling van het huidige systeem in Afghanistan. Het idee dat het opbouwen van een democratisch systeem zal zorgen voor een legitieme regering en een functionerende staat die controle heeft op de samenleving en alle burgers, houdt geen rekening met de ontwikkelingen die in Afghanistan hadden plaatsgevonden of met de omstandigheden. De nadruk lag op het democratische aspect van de staat in plaats van de capaciteit van de staat. Maar de capaciteit van de staat en de staatsinstituties moet groot genoeg zijn om over het gehele territorium en de gehele bevolking te kunnen regeren. De gedachte dat Afghanistan onder het bewind van de Taliban voldeed aan de definitie van een 'failed state' heeft eraan bijgedragen dat de huidige Afghaanse staat in meerdere aspecten voldoet aan die definitie. Het afschilderen van de Taliban als een beweging die geen effectief bestuur ontwikkelde heeft eraan bijgedragen dat de huidige staat niet over de capaciteit beschikt om het land onder controle van de staat te laten vallen. De Oriëntalistische opvattingen over de Taliban als een barbaarse beweging die zichzelf buiten de moderne wereld plaatste zorgden voor een situatie waarbij na de militaire interventie het invoeren van een democratisch stelsel werd gezien als de oplossing om in Afghanistan een legitieme staat op te bouwen die zichzelf niet buiten de moderne wereld plaatste en plaats zou kunnen nemen in de internationale gemeenschap. Hierbij stond de capaciteit van de staat en het ontwikkelen van staatsinstituties niet centraal waardoor het huidige Afghanistan geen effectief bestuur kent en in meerdere aspecten voldoet aan de definitie van een 'failed state'.

De opvattingen over Afghanistan onder het bewind van de Taliban als een 'failed state' creëren ook het beeld dat andere landen geen invloed hebben gehad op de situatie. Het beleid van Pakistan ten opzichte van Afghanistan is sinds de inval van de Sovjet-Unie van essentieel belang. Ook andere mogendheden hebben de ontwikkeling in Afghanistan beïnvloed door het steunen van bepaalde processen of groeperingen. Het regime van de Taliban kan niet worden geanalyseerd als een autonome entiteit waarbij er geen invloeden van buitenaf een rol van betekenis speelden.

Meerdere omstandigheden en structuren hebben een rol gespeeld bij het falen van de opbouw van de democratische Afghaanse staat. Het ontstaan van Afghanistan en de daaruit volgende etnische diversiteit die het land kent, speelt een grote rol bij het hedendaagse proces en het bijbehorende conflict. De opkomst van de Taliban kan niet los worden gezien van de burgeroorlog die volgde na de ineenstorting van het Afghaanse

communistiche regime. De jarenlange strijd tegen de bezetting door de Sovjet-Unie en het Afghaanse communistiche regime hadden het land verwoest. De daaropvolgende burgeroorlog tussen de verscheidene facties verdeelde het land verder. De burgeroorlog is niet uitsluitend een botsing van politieke ideologieën, etnische structuren en religieuze denkbeelden. De burgeroorlog was het gevolg van een combinatie van factoren waaronder de politieke, etnische, economische en religieuze omstandigheden.

Het beleid van de Verenigde Staten na de militaire interventie heeft een grote invloed gehad op de huidige situatie. Door de aanhoudende strijd tegen de Taliban liggen veel gebieden buiten de controle van de centrale overheid en kan de regering geen beleid voeren ten opzichte van die burgers. De regering kan voor een groot deel van de bevolking niet zorgen voor veiligheid of het handhaven van de orde. De regering is dan, ondanks dat het in naam een democratie is, geen regering voor alle burgers of die zorgt voor het welzijn en de welvaart van de gehele bevolking en bevat veel elementen van een 'failed state'.

Dit onderwerp is belangrijk voor onderzoekers omdat het veel verschillende dimensies bevat. Het gaat over etnische, religieuze, economische en politieke structuren. Het gehele vraagstuk over wat een staat is en wat een 'failed state' is, speelt een grote rol wanneer door middel van militaire interventie een staat opnieuw opgebouwd wordt. Hierbij is het belangrijk om deze structuren te analyseren tegen de historische context waarin ze zich afspelen. Ook is het van belang om te kijken naar de aanwezige beeldvorming over bepaalde onderwerpen en welke invloed de beeldvorming heeft gehad op het gehele proces.

Deze scriptie heeft vele onderwerpen niet behandeld die voor vervolgonderzoek relevant kunnen zijn. Het zou interessant zijn om een vergelijking te maken tussen de manier waarop de Taliban een Islamitisch Utopia probeerde te realiseren en de manier waarop in Iran het staatsstelsel ontwikkeld werd na de Islamitische revolutie. Ook zou het interessant zijn om de opkomst van de Taliban te koppelen aan de rol van Saoedi-Arabië bij de verspreiding van fundamentalistische Islamitische stromingen. De militaire interventie in Afghanistan had ook gekoppeld kunnen worden aan de militaire interventie in Irak. Deze scriptie legt de nadruk op de Afghaanse staat onder de Taliban en onder de regering van president Karzai. Deze invalshoek zal hopelijk leiden tot nieuwe inzichten in hoe er gekeken wordt naar regimes die afwijken van de Westerse norm van een staat en daardoor op een verkeerde manier geanalyseerd wordt.

Literatuurlijst.

- Atran, S. (2010c) 'A Question of Honor: Why the Taliban Fight and What to Do About It' *Asian Journal of Social Science* 38 343-363.
- Barfield, T. J. (2010e) *'Afghanistan: A Political and Cultural History'* Princeton/Oxford, Princeton University Press.
- Blair, T. (2010b) *'A Journey'* London, Random House.
- Bush, G.W. (2010a) *'Decision Points'* London, Random House.
- Chomsky, M. (2006a) *'Failed States: the Abuse of Power and the Assault on Democracy'* London, Penguin Books Ltd.
- Chomsky, N. (2007a) *'Interventions'* London, Penguin Books Ltd.
- Emadi, H. (2002d) 'Ethnic Groups and National Unity in Afghansitan' *Contemporary Review* 280 8-15.
- Fisk, R. (2006b) *'The Great War for Civilisation: the Conquest of the Middle East'* London, Harper Perennial.
- Flood, F.B. (2002e) 'Between Cult and Culture: Bamiyan, Islamic Iconoclasm and the Museum' *Art Bulletin* 134 (4) 641-659 (LXXXIV).
- Foucault, M. (1991) 'Governmentality' in: G. Burchell, C. Gordon & P. Miller (eds.) *'The Foucault Effect: Studies in Governmentality'* Chhicago, Harvester and Wheatsheaf & University of Chicago Press: 87-104.
- Harpviken, K.B. (1997) 'Transcending Traditionalism: The Emergence of Non-State Military Formations in Afghanistan' *Journal of Peace Research* 34 (3) 271-287.
- Kandiyoti, D. (2007b) 'Between the Hammer and the Anvil: Post-Conflict Reconstruction, Islam and Women's Rights' *Third World Quarterly* 28 (3) 503-517.

- Margolis, E.s.(1999) '*War at the Top of the World*' Canada, Key Porter Books Limited.
- Musharraf, P. (2006b) '*In the Line of Fire: a Memoir*' London, Simon & Schuster UK Ltd.
- Nuruzzaman, M. (2009) 'Revisiting the category of fragile and failed states in international Relations' *International Studies* 46 (3) 271-294.
- Rashid, A. (2001) '*Taliban*' London/New York, I.B. Tauris Publishers.
- Rashid, A. (2002c) '*Jihad: The Rise of Militant Islam in Central Asia*' London/New Haven, Yale University.
- Rashid, A. (2008a) '*Descent into Chaos: Pakistan, Afghanistan and the Threat to Global Security*' London, Penguin Books.
- Rashid, A. (2012) '*Pakistan on the Brink: The Future of Pakistan, Afghanistan and the West*' London, Penguin Books.
- Rotberg, R.T. (2002a) 'Failed states in a world of terror' *Foreign Affairs* 81 (4) 127-141.
- Säid, E. (2003) '*Orientalism*' London, Penguin Books Ltd.
- Scott, J.C. (1998) '*Seeing like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*' New York, Yale University Press.
- Suhrke, A. (2008c) 'Democratizing a Dependent State: the Case of Afghanistan' *Democratization* 15 (3) 630-648.
- Terpstra, T. (2002b) '*Tennis in Koboel: Een Nederlandse Vrouw in Afghanistan*' Amsterdam, Uitgeverij Prometheus.
- Vogelsang, W. (2008b) '*Afghanistan: Een geschiedenis*' Amsterdam, Uitgeverij Bulaaq.
- Yadav, V. (2010f) 'The Myth of the Moderate Taliban' *Asian Affairs: An American Review* 37 133-145.

Zaeef, A.S. (2010d) *'My Life with the Taliban'* New York, Columbia University Press.